

«Ένα Πανεπιστήμιο Δίκτυο ... Το Πανεπιστήμιο του Αρχιπελάγους»

Κωνσταντίνος Σοφούλης

Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

(Σάμος, 1 Απριλίου 1937 – Άνοιξη Αττικής, 24
Ιανουαρίου 2020)

Αγαπητά μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας του Πανεπιστημίου Αιγαίου,

Στις 24 Ιανουαρίου συμπληρώνεται ένας χρόνος από το θάνατο του Καθηγητή του Πανεπιστημίου μας και πρώτου Προέδρου της Διοικούσας Επιτροπής (31/03/1984 - 04/08/1989) του κου **Κωνσταντίνου Μ. Σοφούλη**. Στις 3 Μαρτίου του 2007, είχα την χαρά και την τιμή να φιλοξενήσω τον καθηγητή Κ. Σοφούλη στο κτίριο του φοιτητικού μας Ραδιοφώνου (**Χώρος 94,2**) στο **Καρλόβασι της Σάμου**. Ένα απόσπασμα της συνέντευξης αυτής το δημοσιεύω στην Πανεπιστημιακή μας Κοινότητα προς **Τιμήν της Μνήμης του Ακαδημαϊκού Κωνσταντίνου Μ. Σοφούλη**. Θέλω να ευχαριστήσω τη διοίκηση του Πανεπιστημίου μας για τη δυνατότητα να δημοσιεύσω το απόσπασμα αυτό, καθώς και την οικογένεια του για την αμέριστη συμβολή της.

Με εκτίμηση,
Μουσέλλης Αναστάσιος
Απόφοιτος Τμήματος Μηχ. Πληροφοριακών και Επικοινωνιακών Συστημάτων

Κύριε Καθηγητά ήσασταν ο ιδρυτικός Πρόεδρος της Διοικούσας Επιτροπής του Πανεπιστημίου μας. Μιλήστε μας για το ξεκίνημα της ίδρυσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Μοιάζω λιγάκι με τον «μυιευτήρα» γιατί ήμουν εκείνος, ο οποίος άρπαξε το «παιδί» μόλις βγήκε - μάλλον βοήθησα και να βγει το «παιδί». Το Πανεπιστήμιο Αιγαίου ξεκίνησε σαν ένα μεγάλο στοίχημα και με πολύ μεγάλες φιλοδοξίες, τις οποίες μέχρι ενός ορισμένου

σημείου της πραγματοποιήσα. Αυτό, αν θέλεις, είναι και κάτι που είναι καλό να το πλειοδοτήσουμε στη νέα γενιά των ανθρώπων που θα διοικούν στο μέλλον το Πανεπιστήμιο.

Ουσιαστικά, το Πανεπιστήμιο Αιγαίου ιδρύθηκε πάνω σε ένα σενάριο μετατροπής ολόκληρου του Αιγαίου Αρχιπελάγους σε ένα είδος «Καλιφόρνιας της Ευρώπης», δηλαδή, σε μια ζώνη όπου θα μπορούσε να καλλιεργηθεί πάνω σε συστηματική βάση η εκπαίδευση, η επιστημονική έρευνα, οι καλές τέχνες, ο πολιτισμός, έτσι ώστε να ξαναζωντανέψει ο αρχέγονος ρόλος του Αιγαίου Αρχιπελάγους, που, όπως ξέρετε είναι η κοιτίδα του Δυτικού Πολιτισμού - είναι η κοιτίδα του Ελληνορωμαϊκού Πολιτισμού.

Μέσα από τον Κυκλαδικό πολιτισμό, μέσα από τον πολιτισμό του Αρχιπελάγους, από την ζώνη της Ιωνικής φιλοσοφίας μπήκαν οι βάσεις γι' αυτό που μετά ονομάστηκε Κλασική περίοδος του Ελληνικού Πολιτισμού, που διασταυρώθηκε μετά στην Ελληνορωμαϊκή περίοδο με την Ρωμαϊκή παράδοση και έδωσαν αυτό που λέμε Δυτικό πολιτισμό.

Η φιλοδοξία μας, αλλά φυσικά και η φιλοδοξία των πολιτικών φορέων, των πολιτικών δυνάμεων της εποχής εκείνης, ήταν να δημιουργήσουμε ένα Πανεπιστήμιο δικτυωμένο τόσο πολύ, ώστε να μπορεί να κινητοποιήσει όσον το δυνατόν μεγαλύτερα και περισσότερα νησιά σε μια γόνιμη επένδυση στη Γνώση. Με αυτήν την εντολή μου ανατέθηκε την περίοδο 1983-84, να ξεκινήσω το ίδρυμα και αυτή την εντολή προσπάθησα να υλοποιήσω τα πρώτα πέντε χρόνια που ήμουν Πρόεδρος της Διοικούσας Επιτροπής, μέχρι να παραδώσω στην επόμενη Διοικούσα επιτροπή και στη συνέχεια η Διοικούσα Επιτροπή, να παραδώσει την διοίκηση στον πρώτο Πρύτανη.

Υπάρχουν ιστορικές αναφορές για την ιδέα της ίδρυσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου;

Ναι, να θυμίσουμε ότι το Πανεπιστήμιο Αιγαίου έχει ένα σημείο έμπνευσης: Ένα από τα μεγάλα σχέδια του Ελευθερίου Βενιζέλου ήταν να ιδρυθεί στην Σμύρνη ένα Πανεπιστήμιο διεθνές, το οποίο να απαυγάξει σε ολόκληρη την Ανατολή, δηλαδή, δεν θα ήταν ένα απλό Πανεπιστήμιο. Είχε αναθέσει τότε στον μεγάλο μαθηματικό τον Καραθεοδωρή να το οργανώσει. Και το ξεκίνησε το 1921. Βέβαια όλο αυτό διακόπηκε πρόωρα λόγω των γεγονότων

της ελληνικής υποχώρησης από τη Μικρά Ασία, της Μικρασιατικής καταστροφής και της απόσπασης του Ελληνισμού και έτσι το Πανεπιστήμιο δεν πρόλαβε να κάνει καν τα πρώτα του μαθήματα - είχε αρχίσει απλώς να οργανώνει την βιβλιοθήκη του.

Αυτή η αντίληψη, αυτή η παράδοση, αν θέλεις, ήταν ένα σημείο έμπνευσης και για εμάς. Βέβαια, πλέον, η δικιά μας οπτική δεν ήταν να δημιουργήσουμε ένα Πανεπιστήμιο έξω από τα σύνορα της Ελλάδας, αλλά είχαμε σαν στόχο να ιδρύσουμε ένα Πανεπιστήμιο, το οποίο θα διαιωνίσει την παράδοση του Ελληνικού Πολιτισμού, με την μοντέρνα του πια έκφραση, δηλαδή, όχι με μια αρχαιολατρική αντίληψη και με τη ματιά στραμμένη στο παρελθόν, αλλά με τη συνείδηση στραμμένη στο παρελθόν σαν μια πηγή έμπνευσης για καινούργια πράγματα και όχι απλά μια αναπόληση χαμένων αντιλήψεων. Και πάνω σε αυτή τη βάση, αν θέλεις, δούλεψα κι εγώ, όταν με πρωτοκάλεσε ο τότε Πρωθυπουργός (Α. Παπανδρέου).

Σας ανατέθηκε να οργανώσετε και να σχεδιάσετε το Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Ποιες ήταν οι αρχικές σας σκέψεις;

Τον Ιούνιο του 1981 με κάλεσε από την Αμερική όπου ήμουν καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Ιλλινόις, ο τότε αρχηγός του ΠΑΣΟΚ, ο Ανδρέας Παπανδρέου, πριν ακόμα γίνει Πρωθυπουργός, με πολύ συγκεκριμένο σκοπό: Επειδή θεωρούμεν εκείνη την εποχή ως ο πιο ειδικός στα θέματα της ενεργούς Πολεοδομίας, μου ζήτησε να γυρίσω και να αναλάβω τη διαμόρφωση μιας νέας, εντελώς νέας, οικιστικής πολιτικής, χρησιμοποιώντας ως μοχλό την Εθνική Κτηματική Τράπεζα.

Έτσι, γυρίζοντας από την Αμερική, το 1982, (όταν ο Α. Παπανδρέου ήταν πλέον Πρωθυπουργός), ανέλαβα υποδιοικητής της Εθνικής Κτηματικής Τράπεζας και πρόεδρος της Ε.Κ.Τ.Ε.ΝΕ.ΠΟΛ, που ήταν μια θυγατρική εταιρία της Ε.Κ.Τ.Ε και είχε αναλάβει την δημιουργία μιας σειράς από «Νέες Πόλεις» από την προηγούμενη κυβέρνηση (Κ.Καραμανλή).

Είναι από τις λίγες φορές που μια κυβέρνηση συνέχιζε, χωρίς προσκόμματα, βελτιώνοντας και αναπτύσσοντας το έργο της προηγούμενης κυβέρνησης. Η πρωτοβουλία είχε ξεκινήσει από την κυβέρνηση Καραμανλή και ο Α.Παπανδρέου θεώρησε ότι ήταν μια από τις

πρωτοβουλίες που έπρεπε να συνεχιστούν. Πράγματι, δούλεψα πολύ συστηματικά, φτιάξαμε τις δύο νέες πόλεις στην Κομοτηνή και στην Ξάνθη, μάλιστα στην Κομοτηνή η νέα πόλη είναι εκεί που έχει ουσιαστικά εγκατασταθεί και το Πανεπιστήμιο της Θράκης. Υπήρξαν αντιδράσεις πολύ μεγάλες από το Τεχνικό Επιμελητήριο, ότι αυτή η πρωτοβουλία έθιγε τα συμφέροντα των μηχανικών, που τότε κατά κύριο λόγο ασχολούνταν με την αντιπαροχή, αλλά σε πείσμα των αντιδράσεων, προχώρησε η ιστορία.

Το ευτύχημα ή ατύχημα αν το θέλεις, για μένα ήταν, ότι, επειδή θεώρησαν ότι ήμουν επιτυχημένος ως τραπεζίτης στην Ε.Κ.Τ.Ε, μου ανέθεσαν την θέση του Διοικητή της Ε.Τ.Β.Α., που ήταν ο βασικός μοχλός εκείνη την εποχή για τη διαχείριση όλων των μεγάλων επενδύσεων, εθνικών επενδύσεων, και της στήριξης της βιομηχανικής ανάπτυξης της χώρας.

Το 1984 λοιπόν, όταν ήμουν διοικητής της Ελληνικής Τράπεζας Βιομηχανικής Αναπτύξεως (ΕΤΒΑ), με φώναξε (ο Α. Παπανδρέου) και μου είπε πως θα ήθελε να αναλάβω και κάτι άλλο. Λέω «τι άλλο να αναλάβω διότι, δεν ήταν εύκολο να έχω δύο καρπούζια κάτω από την ίδια μασχάλη».

Μου είπε ότι σκοπεύανε να ξεκινήσουν το Πανεπιστήμιο του Αιγαίου – το είχε ήδη εξαγγείλει σε μια συγκέντρωση στη Μυτιλήνη – και ότι ήθελε να το αναλάβω.

Εμένα ζωντανέψανε μέσα μου διάφορα οράματα, διότι, επειδή είμαι και Αιγαιοπελαγίτης, πάντα είχα την αίσθηση ότι το Αιγαίο Αρχιπέλαγος είναι ένα εκλεκτό κομμάτι της Υδρογείου. Δεν το έβλεπα σαν ένα χώρο που είναι μερικά νησιά τα οποία υποφέρουν και είναι μακριά από το κέντρο κ.τ.λ.. Πάντα το έβλεπα με ένα μάτι λιγάκι φαντασικό και το οραματιζόμουνα σαν ένα χώρο, μια μεγάλη περιφέρεια, με μεγάλη ιστορία. Αυτή είναι και η ιδιομορφία του Αιγαίου: ότι είναι μια περιοχή με πολύ μικρά νησάκια, μικρές κοινωνίες, μια πολυνησία - και εκεί είναι το παράξενο του όλου θέματος- ότι αυτό το δίκτυο των πολύ μικρών νησιών έδωσε τον μεγαλύτερο πολιτισμό της Ανθρωπότητας, που είναι ο Κυκλαδικός πολιτισμός και μετέπειτα ο Ιωνικός πολιτισμός μαζί με τις ακτές της Μικρής Ασίας.

Αυτό εμένα με ιντρίγκαρε. Μου έβαζε το ερώτημα: «πως είναι δυνατόν μικρές κοινωνίες, απομονωμένες, όπως υποτίθεται ότι είναι, να φτιάχνουν ένα τέτοιο πολιτισμό».

Την απάντηση για αυτό μου την έδωσαν κάτι Ιταλοί Ελληνιστές και ο Καθηγητής ο κος Ντούμας, ο οποίος μου είχε πει ότι ακριβώς επειδή το Αιγαίο είναι το σταυροδρόμι της κίνησης μεταξύ της Ανατολής Δύσης Βορά και Νότου, ήταν ένα είδος υποδοχέα σκέψεων και αντιλήψεων από όλες τις γωνιές του τότε γνωστού κόσμου, πράγμα το οποίο γονιμοποιούσε τη σκέψη επί τόπου και δημιουργούσε πάρα πολύ δημιουργικές δραστηριότητες και αντιλήψεις. Και είναι μάλιστα χαρακτηριστικό το ότι οι Ιταλοί πιστεύουν, λόγω χάρη οι αρχαιολόγοι, ότι το πρώτο Βουλευτήριο του κόσμου είναι στην Πολυόχνη, σε μια μικρή σχετικά πόλη της Λήμνου και το εξηγούν αυτό ακριβώς πως το Αιγαίο ήταν, ένας χώρος με μικρές κοινωνίες που δεν ευνοούσαν την ανάπτυξη βασιλικών θεσμών και τέτοιων μεγάλων σχημάτων ισχύος, αλλά ένας χώρος όπου έβαζε τους πολίτες να είναι στην ίδια μοίρα. Άρα, όταν είναι στην ίδια μοίρα, σημαίνει ότι μπορούν να διαβουλεύονται μεταξύ τους. Κι έτσι γεννιέται και η έννοια της Δημοκρατίας».

Λοιπόν, όλα αυτά ήταν μέσα μου ένα συνονθύλευμα, αν θέλεις, από μύθους, αντιλήψεις, ρομαντικές προθέσεις και όταν ο Πρωθυπουργός μου ζήτησε να ξεκινήσω το Πανεπιστήμιο του Αιγαίου, το δέχτηκα φυσικά πολύ ευχαρίστως.

Η Πρόθεση της Πολιτείας ήταν τότε να δημιουργήσει ένα Πανεπιστήμιο διάσπαρτο σε νησιά;

Όχι, ήταν αρχικά λιγάκι απροσδιόριστο. Όταν μου ανέθεσαν την εντολή να σχηματίσω τη Διοικούσα επιτροπή, επιφυλάχτηκα και του είπα «Πρόεδρε (εννοεί τον Ανδρέα Παπανδρέου) θα μου επιτρέψεις να έχω ένα μικρό χρόνο κάποιων ημερών για να φτιάξω ένα πλαίσιο να σας το φέρω και αν το εγκρίνετε να το προχωρήσουμε». Ήθελα εξαρχής, να υπάρξει ένα πλαίσιο και μια εντολή αρκετά προσδιορισμένη, γιατί είχα τότε στις σκέψεις μου κάποια ρηξικέλευθα πράγματα. Και πράγματι, δούλεψα πάνω σε πλάνα που είχα ήδη στο μυαλό μου, γιατί η αρχική αντίληψη ήταν να ιδρυθεί το Πανεπιστήμιο Αιγαίου με έδρα την Μυτιλήνη και ενδεχομένως να υπήρχαν ένα-δυο τμήματα στη Χίο. Τίποτα άλλο. Υπήρχε αυτή η ενδεχόμενη

σκέψη. Βασικά το Υπουργείο Παιδείας της εποχής εκείνης ήθελε να ιδρυθούν τμήματα μόνο στην Μυτιλήνη.

Αρχικά, δούλεψα πάνω στο σενάριο που είχα στο μυαλό μου. Ότι δηλαδή, εάν επρόκειτο να φτιάξουμε ένα Πανεπιστήμιο του Αιγαίου, τότε θα πρέπει να έχει και τη δομή του Αιγαίου. Η δομή του Αιγαίου είναι ένας κατακερματισμένος γεωγραφικά χώρος με δικτυακές σχέσεις μεταξύ τους. Άρα, πρέπει το Πανεπιστήμιο να είναι «δικτυακό».

Κι έτσι, φαντάστηκα το δίκτυο και είπα ότι πρέπει να ξεκινήσουν μονάδες τουλάχιστον μια μονάδα σε κάθε ένα από τα μεγάλα νησιά, τα οποία αποτελούν και τους πυρήνες των Νομών, σε πρώτη φάση. Σε δεύτερη φάση, να αρχίσουν να δημιουργούνται δευτερεύουσες μονάδες, όχι αναγκαστικά εκπαιδευτικού χαρακτήρα και σε άλλα νησιά, όπως είναι ερευνητικά κέντρα, εργαστήρια, παρατηρητήρια ...

Άρα στις δικές σας τις μελλοντικές προθέσεις, ήταν το Π.Α. να έχει μια διασπορά σε αυτά τα μεγάλα νησιά;

Έτσι. Όταν βγήκε το πρώτο διάταγμα, βγήκε με όλα τα νησιά μέσα. Κι έτσι ξεκίνησε. Ήξερα ότι ήταν ένα πολύ δύσκολο εγχείρημα, αλλά βασιζόμουν στις νέες τεχνολογίες. Ήξερα ότι το να διαμορφώσεις ένα δίκτυο, αν στηριχθείς στις νέες τεχνολογίες, ήταν εφικτό. Αν πήγαινες με το συμβατικό τρόπο, δεν μπορούσε να λειτουργήσει. Και γι' αυτό οργάνωσα ένα διεθνές μεγάλο συνέδριο, το οποίο ήταν να γίνει εδώ στη Σάμο, αλλά λόγω κακοκαιριών δεν μπόρεσε να γίνει κι έτσι οργανώθηκε στη Βουλιαγμένη (το 1984).

Στο συνέδριο αυτό ήρθαν από όλο τον κόσμο, μεγάλες φυσιογνωμίες για να συζητήσουμε την τεχνική δυνατότητα και την ακαδημαϊκή δυνατότητα δημιουργίας ενός τέτοιου Πανεπιστημίου, ενός Πανεπιστημίου-Δικτύου. Μεταξύ αυτών, ήταν και μια ομάδα Ιαπώνων, ανάμεσα στους οποίους ήταν κι ένα εκπρόσωπος της NEC, της μεγαλύτερης Γιαπωνέζικης εταιρίας της εποχής εκείνης στην πληροφορική – και είναι κι ακόμα τώρα, η NIPPON ELECTRONICS.

Αυτοί λοιπόν, είχαν τόσο πολύ εντυπωσιαστεί από το σχέδιο, ώστε μετά από λίγο μου έκαναν μια πρόταση, εκπληκτική μεν, αλλά και που δείχνει το δράμα της Ελλάδας: Σ' ένα ταξίδι μου στο Τόκυο, αφού με ξεναγήσανε και είδα τις καινούριες τους εγκαταστάσεις και τα καινούρια τους προϊόντα, μου είπαν ότι θέλουν να κάνουν ένα ιστορικό δώρο στην Ευρώπη, σαν απόδειξη του Ευρωπαϊκού πολιτισμού από το οποίο έχουν πάρει και αυτό το «δώρο» ήταν να δώσουν στο Πανεπιστήμιο του Αιγαίου όλη τη βοήθεια και την επένδυση που χρειάζεται για να φτιάξει το πρώτο ηλεκτρονικό δίκτυο διακίνησης πληροφοριών για όλο το Αιγαίο, πάνω σε ένα καμβά ακαδημαϊκής δικτύωσης μεν, αλλά ο οποίος καμβάς εν συνεχεία, να προσφέρεται και στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Μιλάμε για εποχή που δεν υπήρχε ούτε καν στα μονόστηλα των δυτικών εφημερίδων η ιδέα των πληροφορικών δικτύων. Σήμερα είναι ψωμοτύρι, εκείνη την εποχή, δεν ήταν τίποτε. Εγώ ενθουσιάστηκα. Είπαν, ότι «εμείς αναλαμβάνουμε να κάνουμε αυτό το δώρο χωρίς κανένα αντάλλαγμα».

Βέβαια, θα σου πω τι θα μπορούσαν να κερδίσουν. Λένε, θα κάνουμε αυτό το δώρο και θα αναλάβουμε επίσης να εφαρμόζουμε όλες μας τις καινούριες τεχνολογίες σε πρώτη φάση μέσα από αυτό το δίκτυο. Άρα, να είναι το δίκτυο «επίδειξης». Δεν ήταν μονάχα ένα πείραμα - θα ήταν μια ζωντανή βιτρίνα σε πλήρη λειτουργία με την οποία θα προωθούσαν τις νέες τεχνολογίες. Αυτό για εμάς ήταν «μάννα εξ' ουρανού», ήταν ένα σχέδιο εκπληκτικό.

Δυστυχώς, αυτό το σχέδιο το τορπίλισε ο τότε Ο.Τ.Ε., ο οποίος έχοντας την «κρατικίστικη αντίληψη», είπε «ότι εμείς έχουμε το μονοπώλιο των επικοινωνιών, δεν επιτρέπουμε σε κανέναν να κάνει τίποτα. Αυτή τη στιγμή θεωρούμε ότι είναι ακόμα σε πειραματική φάση κ.λ.π...». Έδωσα μια μάχη, την έχασα τη μάχη αυτή και ξεκίνησα εκ των πραγμάτων το δίκτυο του πανεπιστημίου παράνομα, διότι ο Ο.Τ.Ε. αρνιόταν να δώσει κι αυτή την άδεια ακόμα. Για να καταλάβεις, δηλαδή, πώς η καινοτομία προχωράει στην Ελλάδα. Έτσι, ξεκίνησα το δίκτυο. Έκανα το πρώτο ηλεκτρονικό δίκτυο στην Ελλάδα το οποίο στην αρχή ήταν με δανεικές γραμμές από τον Ο.Τ.Ε. σε πρωτόγονες τεχνολογικά καταστάσεις.

Να πάμε τώρα στο στάδιο της Ίδρυσης των τμημάτων του Πανεπιστημίου μας. Ήταν μια εύκολη διαδικασία;

Τα τμήματα ξεκίνησαν αμέσως. Εγώ προσπάθησα να δημιουργήσω τετελεσμένα γεγονότα, γιατί, αν θέλεις, ένα από τα διδάγματα της Ελληνικής ιστορίας είναι ότι στην Ελλάδα στην «βράση κολλάει το σίδηρο». Ό,τι προλάβεις και το κάνεις επιβιώνει, γιατί αν περιμένεις, μετά «ο ένας θα τραβάει από εδώ»...«ο άλλος τραβάει από εκεί»...«αρχίζουν οι μισαλλοδοξίες»...«γιατί το έκανες εσύ»...«γιατί το κάνει ο άλλος» και για αυτό όλα τα μεγάλα σχέδια ή τα περισσότερα μεγάλα σχέδια στην Ελλάδα χαλάνε.

Λοιπόν, με το που πήρα την έγκριση έβγαλα το διάταγμα για όλα τα νησιά και ξεκίνησα αμέσως τμήματα με διαφορά μηνών στα νησιά Μυτιλήνη, Χίο, Σάμο Ρόδο και μάλιστα επειδή δεν είχα την ετοιμότητα να ξεκινήσω κανονικά τμήματα, πολλά τα ξεκίνησα ως μεταπτυχιακά γιατί ήταν εύκολο. Ήταν σχετικά εύκολο με την έννοια ότι, μπορούσα να βρω μια ομάδα διδασκόντων, οι οποίοι να μπουν κατευθείαν στην έρευνα και να πάρουν τους μαθητές τους χωρίς την διαδικασία των πανελληνίων. Έτσι, κατοχύρωσα τα 4 νησιά, δεν πρόλαβα την Σύρο η οποία ήρθε στην συνέχεια, αλλά κατοχύρωσα το πρώτο δίκτυο και από εκεί και πέρα αρχίζει η ανάπτυξη του Πανεπιστημίου.

Τα πρώτα τμήματα ποια ήταν;

Τα πρώτα τμήματα ήταν το τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και το τμήμα Περιβάλλοντος, τα πρώτα τμήματα στην Μυτιλήνη, το τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων στη Χίο, το Μαθηματικό στη Σάμο και τα δύο παιδαγωγικά στη Ρόδο. Όλα αυτά τα τμήματα δημιουργήθηκαν με διαφορά μηνών.

Στο σημείο αυτό να σου αναφέρω ότι έκανα και μια άλλη τολμηρή πράξη: Στην 1^η φάση προσπάθησα να ξεκινήσω τα τμήματα με τον κλασικό τρόπο που είχαν ξεκινήσει και τα άλλα Ελληνικά νέα Πανεπιστήμια που ήταν το Πανεπιστήμιο της Πάτρας και της Θράκης.

Στο Πανεπιστήμιο Πατρών είχα και μια εμπειρία από την δεκαετία του '60 για ήμουν στην 1^η Διοικούσα επιτροπή, πριν ακόμα ιδρυθεί το Πανεπιστήμιο Πατρών με πρόεδρο τον Αδαμάντιο Πεπελάση το 1964. Αυτά τα δύο Πανεπιστήμια τι είχαν κάνει: για κάθε ένα νέο τμήμα που θεσμοθετούσαν έβρισκαν από άλλο Ελληνικό Πανεπιστήμιο κάποιους επιφανείς Καθηγητές της αντίστοιχης ειδικότητας, τους μετακαλούσαν και τους ανέθεταν να οργανώσουν το Τμήμα.

Είχα όμως παρατηρήσει ότι αυτό είχε το εξής μειονέκτημα: Όλοι οι επιφανείς Καθηγητές των άλλων Πανεπιστημίων, όταν πήγαιναν στο νέο Πανεπιστήμιο, δεν έδιναν την καρδιά τους στο νέο Πανεπιστήμιο, αλλά απλώς μετέφεραν τις ανάγκες του δικού τους Πανεπιστημίου εκεί και συνήθως με την μορφή να «βολέψουμε τους δικούς μας που δεν χωράνε στο δικό μας Πανεπιστήμιο». Και συνήθως αυτοί που δεν χωράγανε στο δικό τους Πανεπιστήμιο ήταν οι χειρότεροι.

Αυτήν την τακτική την δοκίμασα και εγώ και ένα από τα «πειραματόζωα», ήταν και το τμήμα του Μαθηματικού. Είχα, δηλαδή, ζητήσει από διαπρεπή Καθηγητή του τμήματος Μαθητικών του Πανεπιστημίου Αθηνών να μου προτείνει ένα προσχέδιο.

Από αυτό όμως είχα μια δραματική εμπειρία και δεν θέλω να αναφερθώ σε ονόματα. «Δεν ξεκινάμε έτσι καινοτόμα Πανεπιστήμια» του είχα πει. Δεν ακολούθησα αυτήν την τακτική - την σταμάτησα αμέσως. Ακολούθησα μια εντελώς άλλη τακτική: Μάζεψα από όλον τον κόσμο βιογραφικά νέων ελλήνων Διδασκτόρων οι οποίοι είχαν προβληθεί ήδη με τις δημοσιεύσεις τους και ήταν γερά ονόματα. Αυτό το έκανα για όλα τα τμήματα. Μάζεψα τότε θυμάμαι γύρω στα 500 βιογραφικά. Τα πέρασα από διπλό και τριπλό φίλτρο και κατέληξα για κάθε τμήμα σε 3-4 βιογραφικά τα οποία θεωρούσα ότι είναι τα πιο δυνατά. Τους κάλεσα με χρήματα του Πανεπιστημίου και ανά τρεις τους ζήτησα ένα πλάνο για να ξεκινήσουν ένα νέο τμήμα που άνηκε στο χώρο τους. Τους είπα: «μπορείτε να αναδεχτείτε το Τμήμα και να θεωρήσετε ότι είναι το έργο της ζωής σας και να αφοσιωθείτε σε αυτό. Εάν ναι, μέσα σε διάστημα μερικών εβδομάδων κάντε μου ένα πλάνο στείλτε το να το περάσω στην Διοικούσα Επιτροπή και να προχωρήσουμε». Και το «κόλπο», αν θέλεις, έπιασε. Ξεκινήσαμε τα τμήματα με μια νεανικότητα, ήταν νέοι οι συνάδελφοι και είχαν εμπειρίες από το εξωτερικό κατευθείαν, επομένως δεν είχαν διαφθαρεί από το ελληνικό σύστημα και προπάντων, το είδαν οι περισσότεροι σαν μια ευκαιρία για να κάνουν το όνειρο της ζωής τους. Το Πανεπιστήμιο είναι να έχεις όραμα δεν είναι ένα γραφειοκρατικό σύστημα.

Τώρα, μετά από 25 χρονιά σχεδόν, που κάθομαι και κάνω έναν απολογισμό, βλέπω ότι όπου είχα κάνει πετυχημένη επιλογή τα τμήματα «φυσάνε». Μεταξύ αυτών, και το τμήμα του Μαθηματικού. Όπου την πάτησα, γιατί άνθρωπος είμαι, τα τμήματα είχαν πρόβλημα. Δεν

θέλω τώρα να κάνω διακρίσεις, αλλά 1-2 Τμήματα τα οποία έχουν ακόμα πρόβλημα ποιότητας, έχουν την ρίζα τους ότι η αρχική ομάδα δεν έκανε σωστά τη δουλειά της. Όπου γίνεται ένα καλό ξεκίνημα, τα Τμήματα πάνε πάρα πολύ καλά για αυτό και το Πανεπιστήμιο μας όπως ξέρεις είναι πάρα πολύ καλό. Η τελευταία αξιολόγηση που έγινε με δική μας αίτηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση Πρυτάνεων, το αναδεικνύει σαν ένα πολύ καλό Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο.

Ποια ήταν τα κριτήρια για την δημιουργία των τμημάτων και των σχολών που γνωρίζουμε στα τέσσερα νησιά;

Στην Μυτιλήνη ήταν η έδρα του Πανεπιστημίου και ήταν το μεγαλύτερο νησί. Σήκωνε μεγαλύτερη μονάδα. Τι θα πει μεγαλύτερη μονάδα; Μονάδα με δυο σχολές: Η Σχολή Κοινωνικών Επιστημών και η Σχολή η οποία μετέπειτα έσπασε και έγινε Κοινωνικών Επιστημών και Σχολή Περιβάλλοντος. Άρα, στη Μυτιλήνη ιδρύσαμε τη μεγαλύτερη σχολή. Η Χίος και η Σάμος ήταν δυο ισοδύναμα νησιά.

Στη Σάμο πως προέκυψε η Σχολή Θετικών επιστημών;

Στη Σάμο, αν θέλεις, ήταν μια συνέχεια λόγω παράδοσης του Πυθαγόρα των μαθηματικών της Σάμου και γενικά η Σάμος προβαλλόταν για τα μαθηματικά και τις θετικές επιστήμες. Στην Ρόδο υπήρχε η Παιδαγωγική Ακαδημία, οπότε εκεί καταργήθηκε η Παιδαγωγική Ακαδημία και δημιουργήθηκαν τα δύο παιδαγωγικά τμήματα. Η Χίος είχε μια μεγάλη παράδοση με επιχειρήσεις και ναυτιλία, για αυτό είπαμε να ξεκινήσει το τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων και εν συνεχεία να διακλαδωθεί στο τμήμα ναυτιλιακών σπουδών και το τμήμα τουριστικών σπουδών. Μάλιστα τώρα, έχει ξεκινήσει μια κουβέντα για το πού θα γίνει το τμήμα Τουριστικών σπουδών. Είναι προφανές ότι θα γίνει στη Χίο. Η Χίος έχει μεταπτυχιακό πρόγραμμα τουριστικών σπουδών εδώ και πέντε χρόνια.

Τα ακαδημαϊκά θέματα δεν λύνονται με κριτήρια των τοπικών κοινωνιών. Οι τοπικές κοινωνίες έχουν τα δικά τους κριτήρια. Καλά Κάνουν. Όμως το Πανεπιστήμιο έχει τα δικά του κριτήρια. Αυτό σημαίνει «αυτόνομο Πανεπιστήμιο»: με ακαδημαϊκά κριτήρια θα κρίνει πώς θα μπορέσει να συνεργαστεί με τις τοπικές κοινωνίες μεν, αλλά μέχρι εκεί που δεν παραβιάζονται τα ακαδημαϊκά του θέσμια. Να είναι ξεκαθαρισμένα αυτά τα πράγματα. Και αν πάσχει σήμερα

το Ελληνικό Πανεπιστήμιο από κάτι, είναι ο τρόπος με τον οποίο διοικείται και εκλέγονται τα όργανα του. Δεν δίνει στα όργανα του αρκετή δύναμη για να αντισταθούν στις εξωπανεπιστημιακές πιέσεις, είτε της τοπικής κοινωνίας, είτε των διαφόρων κομμάτων, είτε είναι των διαφόρων πολιτικών ομάδων, είτε οποιουδήποτε. Το Πανεπιστήμιο πρέπει να έχει την δικιά του αυτόνομη ζωή. Δεν μπορεί να επηρεάζεται από εξωπανεπιστημιακούς παράγοντες. Τους ακούει, ενσωματώνει ό,τι διαλέγει από εκεί, συνθέτει, και κάνει το σωστό. Είναι όπως το ανθρώπινο σώμα που έχει την δικιά του ομοιοστασία. Για σκέψου το ανθρώπινο σώμα, αντί να έχει τον ομοιοστατικό του μηχανισμό που λαμβάνει τα τρόφιμα και τα μετατρέπει σύμφωνα με την δικιά του λογική σε ιστούς, να ελάμβανε τα τρόφιμα και να άκουγε τη λογική των τροφίμων!

Κλείνοντας κύριε Καθηγητά, θέλω να μας μιλήσετε για την αντιδικτατορική σας δράση, για το φοιτητικό ραδιόφωνο του Πολυτεχνείου, μιας και το δικό μας Ραδιόφωνο κλείνει αύριο τα 11 χρόνια ζωής του.

Το φοιτητικό κίνημα το θυμάμαι πολύ πριν τα γεγονότα του Πολυτεχνείου. Ήμουν Πρόεδρος σχεδόν μια δεκαετία του συλλόγου εργαζομένων φοιτητών, που ήταν η αιχμή του φοιτητικού κινήματος κατά την διάρκεια όλων αυτών των κινημάτων του 1-1-4 κ.α..

Σε δύσκολες στιγμές, ήταν εποχές που περνούσα τις τρεις ή τέσσερις μέρες της εβδομάδας στα υπόγεια της Ασφάλειας. Παλεύαμε, αλλά είχαμε όμως ταυτόχρονα ένα όραμα για την ζωή και διακινδυνεύαμε. Κατεβαίνοντας σε ένα συλλαλητήριο, ξέραμε ότι μπορεί να καταλήξουμε να πάμε στη Μακρόνησο. Δεν ήταν αστεία πράγματα.

Πιστεύω ότι η κοινωνική δράση του καθενός γίνεται πολύ πιο κοινωνική όταν έχει συνέπειες και αναλαμβάνει τις συνέπειες. Στην «τσάμπα μαγκιά» εγώ δεν πιστεύω. Νομίζω ότι είναι το χειρότερο που μπορείς να κάνεις στον πολίτη, είναι να του διαμορφώνεις την αίσθηση της τσάμπα μαγκιάς του τύπου «κάνω ότι γουστάρω και μετά βάζω τις φωνές για να γλυτώσω». Όχι. Αν πάρεις την απόφαση, αποδέχεσαι και τις συνέπειες. Αυτή, αν θέλεις, είναι και η έννοια της αντίστασης. Ο άλλος που θα πήγαινε να κάνει αντίσταση, ήξερε ότι θα πάει φυλακή. Και το έκανε συνειδητά. Δεν πάω να κάνω αντίσταση, αλλά αν με πιάσουνε, να

αρχίσω να κλαψουρίζω και να λέω «αφήστε με να την γλυτώσω». Θα δώσω την μάχη μου και αν είναι να πέσω στην μάχη, θα πέσω.

Θυμάμαι, την βραδιά του Πολυτεχνείου και την προηγούμενη, γιατί είχα βγει από τη φυλακή και ήμουν κατ' οίκον περιορισμένος. Βγήκα στην παρανομία λίγες μέρες πριν από τα γεγονότα του Πολυτεχνείου, γιατί έκανα τον σύνδεσμο ανάμεσα στις αντιστασιακές οργανώσεις της εποχής εκείνης, για να έχω μια ελευθερία κίνησης. Βγήκα και πήγα και εγκαταστάθηκα σε μια παράγκα πάνω στο Μπογιάτι και καθώς κατέβαινα κάτω, είδα τα γεγονότα. Ήταν η εποχή που μερικοί εξυπνάκηδες, έλεγαν ότι η εξέγερση του Πολυτεχνείου είναι «προβοκάτσια της Χούντας». Τα ίδια που λένε ακόμα και σήμερα μερικοί καμιά φορά. «Μην κάνετε τίποτα, είναι προβοκάτσια της Χούντας», έλεγαν. Και θυμάμαι, όταν εγώ έστελνα το μήνυμα στις φυλακές την προπαραμονή, βγήκα και είδα στο Γαλάτσι και αλλού ότι ήταν μια λαϊκή εξέγερση. Έστειλα το μήνυμα μέσα στις φυλακές όπου ήταν οι ηγεσίες των αντιστασιακών και τους είπα: «Παιδιά ούτε προβοκάτσια, ούτε τίποτα. Είναι λαϊκή εξέγερση. Και αυτήν την λαϊκή εξέγερση πρέπει πραγματικά να την ενισχύσουμε».

Αυτό το ηρωικό πνεύμα, το οποίο ήταν αυθόρμητο και ήταν πνεύμα θυσίας, δεν μεταφέρεται σε σημερινές εποχές. Σήμερα, η Δημοκρατία μας δίνει νηφαλιότητα. Έχουμε Δημοκρατία, πρέπει να το καταλάβουμε. Και αυτοί που νομίζουν ότι η Δημοκρατία βελτιώνεται με το να διαλύουν τη Δημοκρατία, ας το σκεφτούν διπλά και τριπλά.

Για το Ραδιόφωνο του Πολυτεχνείου θυμάστε κάτι έντονα;

Τότε ήταν συγκλονιστικό διότι περνούσες τις γειτονιές και άκουγες τα ραδιόφωνα και είχε δημιουργηθεί ένα είδος ελεύθερης Ελλάδας. Τα ραδιόφωνα συντονισμένα στο σταθμό του Πολυτεχνείου και άκουγες από τα παράθυρα την φωνή των φοιτητών. Ήταν πραγματικά συγκλονιστικό, το λέω τώρα και ανατριχιάζω ... Ήτανε μια ηρωική εποχή!.

Κύριε Καθηγητά λόγω των αυριανών γενεθλίων του σταθμού μας θα μας πείτε μια ευχή, ένα μήνυμα.

Πρώτον, εύχομαι να μην ξαναχρειαστεί να υπάρξει εκείνη η εποχή. Εύχομαι να μην ξαναχρειαστεί να θυσιαστούμε ή να περάσουμε αυτά, τα οποία πέρασαν οι γενιές οι δικές μας, για να μπορούμε να είμαστε σήμερα εδώ. Δεύτερον, εύχομαι όλη αυτήν την εμπειρία να την μετατρέψουμε σε σοφία που θα στηρίξει το «βάθεμα» της Δημοκρατίας μας και την διεύρυνση της Δημοκρατίας μας. Είστε ένας σταθμός που μπορεί να βρει πράγματι άσυλο, η ελεύθερη διακίνηση ιδεών.

Κύριε Καθηγητά σας ευχαριστώ πολύ για την τιμή να παραβρεθείτε στον «Χώρο μας»

...

Άρθρα του αείμνηστου Καθηγητή μας Κ. Σοφούλη μπορείτε να βρείτε στους παρακάτω συνδέσμους:

<http://metarithmisi.gr/authors-details.asp?aid=110>

<https://ekyklos.gr/sb/author/704-sofoylhskwnstantinos.html>